

**TILSHUNOSLIK FANIDA AN'ANAVIY VA YANGI
YO'NALISHLAR**

Farg'ona davlat universiteti filologiya

fakulteti 22-94 guruh talabasi

Sharobiddinova Rayhonoy Vohidovna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tilshunoslik fanining an'anaviy va zamonaviy yo'nalishlari tahlil qilinadi. An'anaviy tilshunoslikning asosiy tamoyillari, uning rivojlanish bosqichlari hamda yangi yo'nalishlarning, xususan, kognitiv, sotsiolingvistika, pragmalingvistika va korpus lingvistikasining ahamiyati yoritiladi. Zamonaviy yondashuvlarning tilni o'rganishdagi o'rni va istiqbollari haqida xulosalar beriladi.*

Kirish

Tilshunoslik fani insoniyat taraqqiyoti bilan chambarchas bog'liq bo'lib, u tilning tuzilishi, rivoji va jamiyatdagi o'rnini o'rganadi. Ushbu fan tarixiy jarayonda turli bosqichlarni bosib o'tgan: dastlab an'anaviy yo'nalishlar ustuvor bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda zamonaviy, innovatsion yondashuvlar keng rivojlanmoqda.

Asosiy qism

An'anaviy tilshunoslik yo'nalishlari

An'anaviy tilshunoslik tilni asosan ichki tizim sifatida o'rganishga qaratilgan bo'lib, quyidagi asosiy bo'limlarni o'z ichiga oladi:

Fonetika va fonologiya – nutq tovushlari va ularning tizimi

Morfologiya – so'z tuzilishi va shakllari

Sintaksis – gap tuzilishi va bog'lanish qonuniyatlari

Leksikologiya – so'z boyligi va uning tarkibi

Bu yo'nalishlar tilni formal va struktur jihatdan o'rganishga asoslangan bo'lib, ayniqsa struktur tilshunoslik davrida keng rivojlandi. An'anaviy yondashuv tilni qat'iy qoidalar tizimi sifatida talqin qiladi.

Yangi tilshunoslik yoʻnalishlari

XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab tilshunoslikda yangi yoʻnalishlar shakllana boshladi. Ular tilni inson faoliyati, tafakkuri va ijtimoiy muhit bilan bogʻliq holda oʻrganadi.

Kognitiv lingvistika

Bu yoʻnalish til va tafakkur oʻrtasidagi bogʻliqlikni oʻrganadi. Til inson ongida qanday aks etishi, tushunchalar qanday shakllanishi asosiy eʼtiborda boʻladi.

Sotsiolingvistika

Tilning jamiyat bilan aloqasini oʻrganadi. Ijtimoiy guruhlar, yosh, jins, hudud kabi omillar tilga qanday taʼsir qilishi tahlil qilinadi.

Pragmalingvistika

Til birliklarining nutq jarayonida qanday maʼno kasb etishini oʻrganadi. Gapning yashirin maʼnolari, nutq vaziyati muhim oʻrin tutadi.

Korpus lingvistika

Zamonaviy texnologiyalar asosida katta hajmdagi matnlar bazasini tahlil qilish orqali tilni oʻrganadi. Bu yoʻnalish tilni real qoʻllanish jarayonida tadqiq etish imkonini beradi.

Anʼanaviy va yangi yoʻnalishlarning oʻzaro aloqasi

Anʼanaviy va zamonaviy yondashuvlar bir-birini inkor etmaydi, balki toʻldiradi. Anʼanaviy tilshunoslik tilning asosiy struktur qonuniyatlarini ochib bergan boʻlsa, yangi yoʻnalishlar bu tizimni kengroq kontekstda – inson, jamiyat va tafakkur bilan bogʻliq holda oʻrganadi.

Bugungi kunda integrativ yondashuv ustuvor boʻlib, unda turli yoʻnalishlar birgalikda qoʻllanadi.

Xulosa

Tilshunoslik fanining rivoji anʼanaviy asoslar va zamonaviy yondashuvlarning uygʻunligi bilan belgilanadi. Yangi yoʻnalishlar tilni chuqurroq va har tomonlama oʻrganish imkonini bermoqda. Kelajakda tilshunoslik fanining yanada rivojlanishi texnologiya va boshqa fanlar bilan integratsiya asosida davom etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

F. de Saussure "Umumiy tilshunoslik kursi"

Safarov Sh "Kognitiv tilshunoslik asoslari"

Mahmudov N " Til va nutq madaniyati"

Crystal D "The Cambridge Encyclopedia of Language"

Labov W " Sociolinguistic Patterns"

Levinson " Pragmatics"